

Yhteiskuntapolitiikan ajankohtaiset ongelmat Helsingissä

J. P. Roos: *VTT, professori, yhteiskuntapolitiikan laitos, Helsingin yliopisto*
j.p.roos@helsinki.fi

Janus vol. 14 (3) 2006, 336-338

Janus

Yhteiskuntapolitiikka-sosiaalipolitiikka

on oppiaineena Helsingin yliopistossa kasvanut kokonaisuutena erittäin voimakkaasti, vaikka ns. yleinen sosiaalipolitiikka onkin pysynyt ennallaan. Tämä paradoksi johtuu siitä, että yhteiskuntapolitiikkaan on kytkeytynyt viime vuosina uusia tutkimus- ja tieteenaloja. Toisaalta sosiaalityö on yhä selkeämmin irrottautunut omaksi, itsenäisyttään ja erillisyyttään korostavaksi alakse. Meillä on nyt yhteiskuntapolitiikan laitoksella omina erillisinä alueinaan yleinen sosiaalipolitiikka, kaupunkitutkimus, ympäristötutkimus ja vanhenemisen tutkimus.

Tämän lisäksi on selkeästi profiloituvia tutkimussuuntauksia, esimerkiksi sukupolvi- ja kulutustutkimus (elämänpolitiikka) sekä varsin vahva terveystutkimuksen suuntaus.

Kysymys kuuluu: mitä yhteistä näillä alueilla on? Missä mielessä juuri yhteiskuntapolitiikka on niitä yhdistävä tekijä? Totta kai on selvää, että osittain kyse on vain sattumasta ja laitoksen piirissä työskentelevien ihmisten tutkimusintressien kehityksestä. Mutta toisaalta näillä alueilla on tärkeitä historiallisia yhteyksiä ja niille on löydetävissä myös sisällöllistä sukulaisuutta.

Kuten Sakari Kainulainen on äskettäin todennut erinomaisessa Januksen pääkirjoituksessaan (1/06), sosiaalipolitiikan fundamentaalinen identiteetti on edelleenkin hyvinvoinnin parantaminen ja pahoinvoinnin poistaminen. Tämä ohjelmallinen pyrkimys erottaa sen selvästi esi-

merkiksi sosiologiasta. Sosiaalipolitiikka pyrkii muuttamaan yhteiskuntaa.

Toinen yhteiskunta/sosiaalipolitiikkaa leimava piirre on sen ohjelmallinen monitieteisyys: alkuperäinen napanuora oli taloustieteeseen (sosiaalipolitiikka taloustieteen tyttärenä) ja sosiaalihistoriaan (Heikki Waris), sitten pyrittiin kehittämään sosiaalipolitiikkaa politiikkatieteen avulla (tämä oli esimerkiksi Olavi Riihisen ja minun yhteinen tavoite 1970-luvulla) ja nyt sosiaalipolitiikka on selvästi lähimpänä sosiologiaa. Sosiaalipolitiikan kannalta tilanne on se, että sosiologia on tullut yhä lähemmäs sosiaalipolitiikkaa, erityisesti tutkimusaiheidensa osalta. Tulevaisuudessa ehkä biologiallakin on jonkin pieni nurkka sosiaalipolitiikan tiedekirjossa. Silti tällä hetkellä yhteiskuntapolitiikan laitoksen muut erityisalat, vanhenemisen-, ympäristön- ja kaupunkitutkimus tekevät siitä myös monitieteisyyttä sinänsä edistävän tieteen. Siten tavoitteena on uutta monitieteisyyttä kehittävä, ei ainoastaan omaa historiaa eri tieteenaloilta hakeva tieteenala.

Kolmantena erityisenä piirteenä yhteiskunta/sosiaalipolitiikalle nostan kriittisyyden. Kriittisyys seuraa hyvinvoinnin vaatimuksesta joka on ristiinriidassa vallitsevan tilanteen kanssa. Kriittisyyden aste riippuu perspektiivin valinnasta: näemmekö hyvinvoinnin puutteiden vaativan radikaaleja muutoksia vai vain pikku korjausliikkeitä? Nämä vaihtoehdot saattavat kuitenkin käytännössä olla merkitykseltään päinvastaisia: radikaali muutos voi johtaa status quohon, kun taas nopeat,

”Yhteiskuntapolitiikan ajankohtaiset...”

vähittäiset muutokset voivat hyvinkin lyhyessä ajassa mullistaa koko yhteiskunnan. Tämähän on juuri kapitalismin suuri salaisuus.

Neljäntenä kohtana taas haluaisin sanoa mitä sosiaalipolitiikka ei ole: se ei ole koulutusta johonkin määrättyyn, muilta suljettuun ammattiin. Tässä se siis eroaa olennaisesti sosiaalityöstä, joka on ennen kaikkea luonteeltaan ammattiin kouluttamista. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön välillä vallitsee näin lähtökohtaisesti ristiriita. Sosiaalityön intressinä on toisaalta ollut nie-laista sosiaalipolitiikka kokonaan sisäänsä, mikä ei ole mahdollista (ks. allekirjoittaneen ja Mirja Satkan välinen keskustelu Janus-lehdessä 3/05, 1/06 ja 2/06). Nykyinen yhteys on keinotekoinen ja nähdäkseni tarpeeton. Olin itse aikoinaan mukana tuomassa sosiaalityötä laitoksellemme, mutta suhtauduin ajatukseen jo silloin epäilevästi. On selvää, että sosiaalityön koulutusta tarvitaan pääkaupunkiseudulla, mutta sen tulisi olla ennen kaikkea ammatillista koulutusta. Tämän alan yliopistollinen ammattikoulutus on turhaa ja itse asiassa haitallista, kun sosiaalityöntekijät koulutautuvat maistereiksi päästäkseen pois käytännön sosiaalityöstä.

Tutkimuksen alueella tehtävää olisi paljon. Tällä hetkellä valtion eri elimissä (Stakes & kumpp.) tehdään tavattomasti sektoritutkimusta, joka osittain on pelkkää selvitystyötä. Tämän tutkimuksen hyödyntäminen yhteiskunnan kokonaisuutensa ymmärtämisessä on kuitenkin valitettavan vähäistä. Sosiaalipolitiikassa on nähtävissä sama kehitys joka tapahtuu esimerkiksi kansantaloustieteessä: akateeminen tutkimus katoaa jonnekin käsittämättömiin sfääreihin, joilla ei ole mitään käytännön yhteyksiä ja joka tekee myös tieteidenvälisen yhteistyön mahdollottomaksi. Risto Eräsaaren esitys (ks. ohessa) oli mainio esimerkki tällaisesta pyrkimyksestä. Hän nosti esiin ongelmia jotka ovat ongelmia, mutta eivät siitä syystä kuin hänen esityksensä ne nähtiin ongelmiksi. Esimerkiksi kysymys siitä, että minkälaista tutkimusta tarvitaan

yhteiskuntaoloista, jotta voidaan antaa kuvaus, joka voidaan hyväksyä yhteiskuntakuvaukseksi, on itse asiassa empiirinen kysymys, ei suinkaan merkittävä teoreettinen dilemma. Kuvauksen, jonka voimme hyväksyä adekvaatiksi, on täytettävä tietyt konkretian ehdot. Kuvaus, joka lähtee siitä, että muutos on totaalista, kaikki ovat epävarmuuden tilassa, mistään ei voi sanoa mitään varmaa, on tyhjä.

Näen, että akateemisen sosiaalipolitiikan tärkeä tehtävä on hyödyntää sektoritutkimusta, mutta yhteistyö alkaa olla erittäin vaikeaa kaikista kilpailijoista tekevän new public managementin ansiosta (ks. Patomäki 2005). Sosiaalipolitiikan keskeiset elementit tulee tuoda esille, nostaa se käsitteellisesti uudelle tasolle ja johtaa siitä muun muassa reformivaatimuksia. Tämä kenttä pitäisi ottaa paremmin haltuun.

Omasta mielestäni yhteiskuntapolitiikan suuria tutkimuskysymyksiä ovat seuraavat (lista ei ole mitenkään kovin yllättävä, aivan tarkoituksella):

- EU ja pohjoismainen hyvinvointivaltio sekä siihen liittyen markkinasuuntautuminen ja kilpailu sekä palveluiden vapauttaminen
- Entä mitä tapahtuu hyvinvointivaltiolle ihan meidän omasta toimestamme (Juuri new public management ja tilaaja-tuottaja -mallit yms.)
- Köyhyys ja pitkäaikaistyöttömyys
- Muutos puhtaaksi palveluyhteiskunnaksi
- Julkisten palveluiden hävittämistavoitteen toteutuminen
- Suurten ikäluokkien siirtyminen työelämästä ja suhde nuorempiin ikäluokkiin
- Kansalaispalkkakeskustelu (joka on edelleen ajankohtainen muun muassa Charles Murrayn ansiosta)
- Hyvinvoinnin (todelliset) muutokset: voimmeko todella paremmin nyt kuin aikaisemmin?
- Hyvinvoinnin ja onnellisuuden / elämään tyytyväisyyden suhde

”Yhteiskuntapolitiikan ajankohtaiset...”

- Yhteiskunnan ja hyvinvointivaltion muutoksen tarkastelu evoluutioperspektiivistä

Sen sijaan emme tarvitse löysää yleistä filosofiaa ja kaiken epämääräistämistä sekavien käsitteiden avulla. Sekä sosiaalipolitiikassa että sosiaalityössä vallitsee edelleen tiukka konstruktionismi yhdistettynä postmoderniin totuuden kontekstualisointiin. Mikä tahansa väite voi olla tosi jossain kontekstissa ja erilaisia totuuksia ei voida asettaa mihinkään erityiseen järjestykseen. Ongelmana on se, että naiivi konstruktionistinen perspektiivi on opiskelijan kannalta erittäin houkutteleva, koska se antaa vapauden tehdä tai esittää oikeastaan mitä vain. Opinnäytetyötä tekeväälle tämä on tietysti tosi mukavaa. Voi kirjoittaa melkein mitä vain, kunhan varoo esittämästä mitään konkreettista. Tässäkin kuitenkin pätee se, että vain, jos on joutunut opettelemaan tieteellisen tutkimuksen perussäännöt, voi niitä rikkoa. Oikotietä ei valitettavasti ole.

Kirjallisuus

Charles Murray (2006): *In our hands*. Washington, American Enterprise Institute
Patomäki, Heikki (2005) *Yliopisto Oyj: tulosjohtamisen ongelmat – ja vaihtoehto*. Helsinki: Gaudeamus.